

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора медичних наук професора, завідувача кафедри оториноларингології Одеського національного медичного університету **Пухліка Сергія Михайловича** на дисертаційну роботу **Лях Катерини Володимирівни «Клініко - анатомічне обґрунтування малоінвазивної ендоскопічної шейверної аденотомії»** подану до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ 26.613.174 Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л Шупика, що створена відповідно до наказу Національного медичного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика № 1624 від 12.04.2024 року на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 - «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність обраної теми

Гіпертрофія глоткового мигдалика має високу поширеність у дітей, та займає провідне місце серед причин порушення носового дихання в цьому віці та часто поєднується із запаленням слизової оболонки порожнини носоглотки. Аденотомія – хірургічне лікування гіпертрофії глоткового мигдалика є одним із найбільш розповсюджених втручань у практиці дитячих отоларингологів. Метою операції є ретельне видалення лімфоїдної тканини глоткового мигдалика, що має на меті усунення механічної перешкоди для носового дихання, а також видалення слизової оболонки поверхні аденоїдних вегетацій, що розцінюється в ряді випадків як резервуар для інфікування носової порожнини та середнього вуха та є причиною частих епізодів респіраторних запальних захворювань. Шейверна аденотомія дозволяє виконувати втручання більш ретельно та прецизійно у порівнянні із класичною методикою, проте для реалізації даних переваг без підвищення агресивності впливу на оточуючі тканини (перш за все тиск на м'яке піднебіння) необхідним є використання інструменту (насадки) з оптимальними для конкретної дитини геометричними параметрами. Враховуючі, що найчастіше аденотомія виконується у дітей віком від 2 до 12 років, коли відбувається інтенсивний ріст лицевого черепа, використання

одного виду для пацієнтів різних вікових категорій насадки є проблематичним. Тому постає питання розробки критерію вибору інструменту для дітей різного віку. Іншим аспектом шейверної аденотомії є визначення оптимального об'єму втручання. Оскільки однією із цілей аденотомії є видалення слизової оболонки, що вкриває глотковий мигдалик, відкритим залишається питання визначення межі поширення запальних змін слизової оболонки, оскільки даний тип епітелію поширюється і на інші відділи носоглотки. Отже, дослідження направлене на вирішення вищезазначених питань є актуальним і дозволить підвищити ефективність одного з найбільш поширених втручань в дитячій отоларингології – аденотомії та зменшити її травматичність. Також слід відмітити не тільки медичне, а і соціальне значення вищезазначених питань, яке полягає у впливі на фізичний та нервово- психічний розвиток дитини, соціалізацію за рахунок можливості регулярного відвідування освітніх закладів.

Новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем в дослідженнях, повнота викладення в опублікованих працях.

У роботі дисертантом вперше вивчено клінічно значимі для доступу до склепіння носоглотки при виконанні аденотомії просторові співвідношення анатомічних структур лицевого черепа. Було встановлено залежність виявлених анатомічних особливостей лицевого черепа від типу прикусу дитини, як одного з критеріїв «біологічного» віку, на основі чого сформульовано та науково обґрунтовано підхід до вибору насадок шейвера для аденотомії в залежності від прикусу дитини. Автором проаналізовано результат практичного застосування запропонованого підходу – доведено достовірно меншу частоту виникнення назальної емісії повітря у післяопераційному періоді у дітей, у яких при виборі інструменту для аденотомії був врахований тип прикусу.

При морфологічному дослідженні слизової оболонки гіпертрофованого глоткового мигдалика та трубного валика у дітей із коморбідними

запальними захворюваннями верхніх дихальних шляхів було встановлено подібність патоморфологічних змін та ідентифікацію біоплівки на поверхні обох анатомічних структур. Грунтуючись на отриманих даних дисертантка науково обґрунтувала доцільність корекції змінених ділянок трубного валика шейверним методом та довела його малу травматичність за впливом на еквіпресорну функцію слухової труби. Встановлено, що застосування запропонованого принципу вибору насадки та визначення об'єму втручання забезпечує покращення віддалених результатів аденотомії у дітей із коморбідними запальними захворюваннями верхніх дихальних шляхів.

Викладені в дисертації положенні містять наукову новизну. Опубліковані результати дослідження в повній мірі висвітлюють його суть і представлені у 5 статтях, 4 із них у журналах, що індексуються у міжнародних наукометричних базах та одному патенті на корисну модель.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Робота спланована логічно, етапи виконання дисертації продумані, що дозволило отримати достатню кількість матеріалу для обробки аналізу та формулювання висновків. В проспективному дослідженні прийняло участь 244 дитини, в ретроспективному - 102. Групи порівняння на кожному етапі дослідження порівнювані, використані методи статистичної обробки даних є сучасними та адекватними для поставлених завдань.

Наукові положення дисертації, висновки та практичні рекомендації обґрунтовані, достовірні та гарно аргументовані.

Всі дослідження виконані згідно сучасній нормативній базі та схвалені комісією з біоетики.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

В дисертаційній роботі автором використано сучасні, високоінформативні методи дослідження та статистичної обробки даних.

Завдання дисертації сформовані зрозуміло, дозволяють досягти мети, методи дослідження вибрані адекватно, що дозволило отримати інформативні дані, та на основі їх аналізу сформулювати обґрунтовані висновки дисертації та практичні рекомендації.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Встановлені дисертантом наукові положення мають як теоретичне так і практичне значення. Зокрема, отримані дані про особливості просторових співвідношень структур лицевого черепа є науковим підґрунтям для запропонованого принципу вибору насадки при виконанні шейверної аденотомії у дітей. Розрахункові показники покладені в основу запропонованого принципу можуть бути використані для розробки інструментів для аденотомії будь-яким іншим методом, а спосіб, яким вони були отримані, та запропонований автором пристрій може бути використаний для виконання метричного аналізу у важкодоступних ділянках ЛОР органів.

Дані, отримані при морфологічному дослідженні глоткового мигдалика та трубного валика є теоретичним базисом для обґрунтування шляху підвищення ефективності аденотомії за рахунок додаткової корекції зміненого трубного валика у пацієнтів із коморбідними запальними захворюваннями верхніх дихальних шляхів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота викладена державною мовою на 172 сторінках машинописного тексту (основний текст викладно на 112 сторінках). Структура роботи є класичною і складається з титульного аркуша, анотації, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, опису матеріалів та методів досліджень, двох розділів результатів власних досліджень, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Список літератури використаної при написанні дисертації містить 267 найменувань (39 – кирилицею, 228 – латиницею), більшість з яких не старше 5-7 років, що підкреслює актуальність обраної аспіранткою теми

дослідження. Робота містить 17 таблиць та ілюстрована 12 рисунками. Назва роботи відповідає її змісту.

У вступі викладено актуальність теми, обґрунтовані мета та завдання роботи, викладені об'єкт та предмет дослідження, вказані використані методи дослідження. Чітко сформульовані наукова новизна і практичне значення отриманих результатів. В розділі вказані наукові заходи на яких було оприлюднено результати дослідження та публікації, в яких представлено результати досліджень (із 9 робіт 5 представлено у вигляді статей, з яких 4 у виданнях, що входять до міжнародної науково-метричної бази даних Scopus).

В розділі 1 «Сучасний погляд на етіопатогенез, клініку та хірургічне лікування гіпертрофії глоткового мигдалика (огляд літератури)» коротко викладено основні сучасні уявлення про етіопатогенез гіпертрофії глоткового мигдалика та коморбідних запальних захворювань верхніх дихальних шляхів. Докладно описано проблему біоплівки, яка на сьогодні розглядається як один з ключових етіологічних факторів у розвитку патогенезу коморбідних захворювань верхніх дихальних шляхів. В розділі представлено огляд основних актуальних методів аденотомії, висвітлено основні ускладнення та шляхи їх попередження. Окремо висвітлено суть та переваги шейверного методу аденотомії. В кінці розділу авторка робить узагальнення про необхідність використання комплементарного інструменту для повної реалізації переваг даного методу втручання, проте запропоновані виробником насадки не у всіх дітей відповідають даній вимозі. Представлена в цьому розділі інформація в повній мірі дає уяву про стан викладених питань в сучасних публікаціях та полегшує подальше сприйняття дисертаційної роботи.

В розділі 2 «Методи та матеріали» представлено дизайн дослідження. Робота розділена на 2 основних розділи: розробка критеріїв вибору насадки для шейверної аденотомії (3 розділ) та дослідження стану слизової оболонки трубних валиків (4 розділ). Об'єднуючим є 5 розділ, в якому викладено

віддалені клінічні результати шейверної аденотомії із застосуванням запропонованих принципів.

В розділі описана характеристика хворих, що приймали участь в дослідженні (346 дітей віком від 2 до 12 років). Представлені групи порівняння для кожного дослідження. В розділі викладені методи дослідження – антропометричного (розроблено вимірювальний пристрій), логопедичного тесту (визначення назальної емісії повітря), морфологічного (гістологічний та скануючи електронна мікроскопія), тимпанометричного, описані статистичні методи обробки результатів.

В третьому розділі викладено результати дослідження анатомічних особливостей будови лицевого черепа у дітей та його вплив на вибір інструменту для виконання шейверної аденотомії. Авторкою представлено результати вимірювання лицевого черепа в положенні пацієнта, типовому при виконанні аденотомії. Виявлено достовірну різницю носоглоткового кута та відстані між верхнім краєм хоани та нижнім краєм м'якого піднебіння у пацієнтів із різним типом прикусу. Згідно гіпотези дослідження даний показник є важливим у виборі насадки для виконання втручання, а його невідповідність призводить до неможливості видалення тканини у «важкодоступних» місцях або надмірного тиску на м'яке піднебіння під час втручання. Дане припущення підтверджено в підрозділі 3.2 – встановлено взаємозв'язок у дітей з різним типом прикусу між використаним видом інструменту та частотою розвитку назальної емісії повітря, як індикатора велофарингеальної недостатності. На основі отриманих даних сформульовано критерії вибору насадки в залежності від прикусу та планованого об'єму втручання.

В четвертому розділі дисертації представлено результати морфологічного дослідження, в результаті якого було виявлено, що на прилеглих до глоткового мигдалика ділянках, а саме на гіпертрофованих трубних валиках, слизова оболонка має патологічні зміни подібні до нього та залежать від основного симптому, що став показанням до аденотомії. Було

виявлено, що біоплівки на поверхні слизової оболонки достовірно частіше ідентифікуються у пацієнтів із коморбідними запальними захворюваннями верхніх дихальних шляхів не тільки на глотковому мигдалику, а і на трубному валику. Грунтуючись на встановленій закономірності авторка рекомендує проводити корекцію змінених частин трубного валика, оскільки одним із завдань аденотомії є ретельне видалення поверхні, вкритої біоплівками. В розділі 4.2 представлено результати дослідження травматичності шейверного методу корекції на основі оцінки змін еквіпресорної функції слухової труби. На основі тимпанометричного дослідження виявлено відсутність різниці зростання інтратимпанального тиску між групами (з та без виконання корекції трубного валика).

В п'ятому розділі представлено віддалені клінічні результати шейверної аденотомії із використанням запропонованих принципів – вибору насадки та корекції, за потреби, трубного валика. Авторкою було виявлено перевагу віддалених результатів у пацієнтів яким втручання виконувалось з приводу коморбідних запальних захворювань верхніх дихальних шляхів.

В розділі «Аналіз та узагальнення результатів» викладено ґрунтовний аналіз отриманих даних, їх співставлення з даними світової спеціалізованої літератури останніх років. Викладено логічне пояснення отриманих результатів, які узгоджуються із даними, відомими до проведення дослідження. Даний розділ відображає зрілість аспірантки, як науковця, здатність до систематизації та аналізу отриманої інформації, вміння обґрунтовувати та формулювати висновки.

Представлені висновки дисертаційної роботи достовірні, переконливі та обґрунтовані. Практичні рекомендації витікають із висновків та мають значення для практичної отоларингології.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Отримані теоретичні результати можна рекомендувати до використання в лекційному матеріалі для студентів, лікарів інтернів, лікарів отоларингологів та педіатрів на кафедрах оториноларингології вищих навчальних закладів. Переконливі результати, отримані в ході дисертації спонукають запроваджувати практичні рекомендації в щоденній роботі отоларингологів.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації, запитання до здобувача.

Під час роботи над дисертацією Лях Катерини Володимирівни виникли де-які зауваження до оформлення роботи, які, однак, не мають принципового значення та не зменшують її цінності, зокрема:

1. У роботі присутні де-які невдалі вирази, фразеологічні та стилістичні неточності, але вони не мають принципового впливу на викладення отриманих результатів.
2. Окремі таблиці є досить великими, переповненими цифрами, що ускладнюють їх сприйняття.

У порядку наукової дискусії хотілося б почути відповіді на наступні запитання:

1. Чому ви зупинились на терміні «трубний валик», адже в літературі дане анатомічне утворення описують по різному - «трубний валик», «трубний мигдалик»?
2. За якими ознаками ідентифікували біоплівки? Чому для їх ідентифікації було обрано саме скануючу електронну мікроскопію?
3. Чому при дослідженні поверхні трубного валика до груп дослідження не входили діти із патологією середнього вуха?

Відповідність дисертації встановленим вимогам, які пред'являються до наукового ступеня доктора філософії

На основі аналізу дисертації, публікацій здобувача, вважаю можливим заключити, що дисертаційна робота Лях Катерини Володимирівни «Клініко-

анатомічне обґрунтування малоінвазивної ендоскопічної шейверної аденотомії» виконана на високому науково-методичному рівні з залученням сучасних методів дослідження і статистичної обробки отриманих даних, які відповідають поставленій меті і означеним завданням, являється закінченим самостійним дослідженням, яке вирішує важливе прикладне завдання отоларингології: підвищення ефективності та зниження травматичності ендоскопічної шейверної аденотомії у дітей.

Усе це дає підстави стверджувати, що дисертація Лях Катерини Володимирівни повною мірою відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.), а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний опонент
завідувач кафедри оториноларингології
Одеського національного медичного
університету,
доктор медичних наук, професор

06.05.2024

Сергій ПУХЛІК

